

Sumari

Pròleg.....	11
1. De l'hòstia pilotes a en Miquel Montoro	15
2. Autenticitat, etnicitat i representació	25
3. De fires i mercats, tantes com aiguats	35
4. La Mallorca buida	41
5. Les grans tractorades i els preus justos	49
6. La pastoreta, mastins contra els llops i el nou paradigma dels formatges	55
7. La millor ensaïmada del món ja no és mallor- quina.....	67
8. Sobre els productes de proximitat.....	73
9. <i>Slow foodie</i> i <i>real foodie</i> (o com usar bé de menjar e de beure).....	79
10. Mitjana de vaca vella o pinso per a gossos? ...	93
11. Horts urbans, sucus verds i tornar a pagès	97
12. Neoruralisme, turisme rural i pagar perquè et desperti un gall.....	107
13. Els detractors, una Palma intel·lectual i gens pagesa.....	121
14. Una fascinació cultural	129

15. Per què cau bé en Miquel Montoro	137
16. En Miquel Montoro vist per la gent que treballa amb ell	143
17. En Miquel Montoro vist a les pantalles (i a algun diari).....	149
18. En Miquel Montoro per ell mateix.....	155
19. En Miquel Montoro, una entrevista	161
20. La botiga de madò Damiana	165

Pròleg

Ara farà dos anys, era a Mallorca perquè havia quedat amb en Miquel Montoro per a gravar un videoclip, així que el vaig telefonar per acabar de confirmar l'hora i el lloc per a trobar-nos l'endemà, bé, aquelles coses que es fan quan un queda. Aquestes telefonades acostumen a ser merament protocol·làries i sense cap altre objectiu que no sigui el d'aclarir la logística de tot plegat. Ara bé, si amb qui has quedat és ell, res és com es pot esperar.

Després dels dos primers tocs de rigor, a l'altra banda del telèfon ja hi vaig poder sentir aquella veu aguda i clara que, en bon mallorquí, em contestà «Uep, Pau, com anam?», sens dubte era ell, en Miquel. Em va dir que l'endemà ell tenia feina, havia de donar menjar al bestiar, arreglar l'hort i no sé quantes coses més i que, per tant, allò de gravar un videoclip o quina fos la comèdia que havia anat a fer-hi jo, en principi no tenia cabuda en el seu dissabte que, com de costum, dedicava a feinejar per la finca. De seguida s'hi va posar la seva mare, na Sandra, que, excusant-se, em va dir que

sí, que només faltaria, que l'endemà ens podíem reunir a casa seva. Encara amb el telèfon despenjat vaig sentir, de fons, com ella reprenia el seu fill per la resposta que m'havia donat. Aquest sol fet, que un nen d'aleshores dotze anys posés per davant la seva feina a fora vila a atendre la fotesa de gravar un videoclip, ja diu molt dels valors dels quals aquest nen està impregnat, el compromís amb la feina, el sacrifici i l'estima per la terra, valors que avui costen de trobar i, encara més, en un xicot tan jove.

L'endemà, en arribar a casa seva, tant ell com tota la seva família em van fer notar de seguida que volien que m'hi sentís còmode, com si allò fos casa meva. Vaig veure en ells aquella hospitalitat sincera de la qual havia sentit parlar als meus avis, aquella mateixa de la gent d'abans quan tenien parents a casa.

Era una finca al camp, a fora vila que se'n diu a Mallorca, amb un gran hort com a jardí i amb qui-sap-los animals que hi rondaven. Allà hi viu amb son pare, sa mare i la seva germana gran. No sé si és cosa de les cases mallorquines però, com els Nadal de Manacor, a casa d'en Miquel, la família també hi és entesa com una pinya, un equip que treballa conjuntament, un engranatge perfecte en què tots s'ajuden entre ells. I és en gran part gràcies a ells que en Miquel és com és, són ells qui li han inculcat aquesta manera de fer i de ser que a tots ens crida l'atenció i tant ens agrada.

Aquell és el seu món, és allà on pertany i es nota. Prova d'això és que mentre gravàvem el videoclip, va passar un pastor que ja pentinava cabells blancs, en Miquel el va aturar i van començar a xerrar una bona estona sense que la diferència d'edat els resultés cap inconvenient. En Miquel s'hi entenia perquè xerrava com ell, en Miquel xerra com ha sentit xerrar sempre a casa seva i la gent d'aquelles contrades, podríem dir que té un parlar quilòmetre zero i és així com es conserva una llengua rica i genuïna.

Aquell racó, la seva finca a fora vila, que avui és ja un lloc de pelegrinatge de youtubers i altres personatges del ram, em va semblar un racó de món que encara no ha estat corromput, un racó on encara tot és autèntic sense voler-ho ser, un raconet que ens diu que encara hi ha esperança per tornar a ser allò que havíem estat. És d'aquí on neix aquesta admiració que molts compartim per en Miquel, que ens recorda d'on venim, ens retorna a les arrels encara que molts no en siguem conscients.

LO PAU DE PONTS

1. De l'hòstia pilotes a en Miquel Montoro

És el 6 de febrer de 2020 i a Mallorca hi ha expectació. A les 22:15, al programa Uep! Com anam?, hi haurà un reportatge molt especial: per primera vegada i en exclusiva es podrà veure com la Sandra Fons, la mare de Miquel Montoro, cuina amb ell les famoses pilotes que han convertit el seu fill en una estrella mediàtica, acabada de descobrir pels espanyols (a Mallorca ja fa anys que té nombrosos seguidors gràcies a les seves aparicions en aquest programa). Però, de què estem parlant, què són aquestes pilotes i qui és en Miquel Montoro? Doncs exactament això és el que es demana bona part de la premsa espanyola des del passat divendres dia 31 de gener quan aquest nin de tretze anys va anar a un dels programes més seguits de la televisió actualment: La Resistencia, de Movistar Plus, presentat per David Broncano. Només l'anunci que ell seria el convidat havia provocat una veritable revolució a les xarxes socials. Després de l'emissió del programa tothom s'omplia la boca amb el nom de Montoro, tothom volia saber d'on sortia aquest al·lot que havia enamorat una autèntica gernació.

Retrocedim una mica en el temps. Miquel Montoro té més de 160.000 seguidors al seu canal de YouTube i quasi 600.000 a Instagram. És en aquesta darrera xarxa social on penja un vídeo on expressa la seva satisfacció pel fet que la seva mare, na Sandra, ha fet pilotes per dinar. I ho diu amb una frase destinada a fer història: “Hòstia, pilotes, que són de bones, m’encanten.” Aquesta mostra espontània d’amor per un plat que s’està cuinant a casa es converteix uns mesos després i sense que ningú sàpiga per què, en viral, i de sobte comença a circular a tota velocitat fent que adolescents de tot Espanya que mai no havien dit ni una paraula en català la incorporin amb total normalitat al seu repertori de frases fetes (tot i que descontextualitzades). D’aquí a aparèixer al programa més trencador que es fa en aquests moments a la televisió espanyola, La Resistència, hi ha només una passa. I després tothom es rendeix a en Miquel Montoro, que ja no és el nin de l’“hòstia pilotes” sinó en Miquel Montoro Fons, amb nom i llinatges.

Mentre esperam a veure com són les famoses pilotes d’en Montoro —que ell mateix ja s’ha encarregat de desmuntar perquè ha afirmat, amb aquella espontaneïtat seva, que només són carn picada i que el que realment el du boiet és la porcella— arriba el moment d’intentar anar donant forma a aquest llibre que teniu a les mans i que vol ser, sobretot, una reflexió sobre l’autenticitat en aquest món absolutament globalitzat

en què ens movem. Perquè el principal valor que representa en Miquel Montoro és aquest: vol viure del camp, tocant de peus a terra (o al tractor), i ho vol fer d'una manera autèntica, cobrant un preu just per la seva feina i treballant per a gent que valori com toca els seus productes. I ho vol fer sense renunciar a la seva manera de ser, a la seva manera de parlar i a les tradicions que ha après a ca seva. I tot això, que a alguns els pot semblar ves a saber què, és molt lloable. I hauria de ser possible.

Tot i això, en Miquel Montoro ha posat una marxa més. Ha descobert que per aconseguir aquest somni té una darrera oportunitat i ha decidit aprofitar-la. Les noves tecnologies s'han convertit en un aliat d'excepció per a pagesos i ramaders i són una de les eines més importants per intentar revertir la despoblació que tan bé ha estudiat Sergio del Molino al seu assaig imprescindible, *La España vacía*. Gràcies a l'arribada d'internet i a les aplicacions per a mòbil, els pastors poden dur un major control dels seus caps de bestiar i també de la comptabilitat, o controlar millor la producció del formatge, per exemple, i també controlar en temps real la climatologia. Al mateix programa on en Miquel i sa mare fan les pilotes apareix un formatger que rep les comandes per WhatsApp i el serveix a domicili, una mostra de com la tecnologia pot ésser una aliada més. En Miquel Montoro sap que si vol viure del camp

aquest camp s'ha de conservar i ha d'aconseguir crear i consolidar un nou mercat per als seus productes.

Hi ha complicitats però també enormes dificultats. Entre les complicitats hi ha una conscienciació cada vegada més gran que el món en què vivim se n'està anant en orris. Els menjars ultraprocessats, els processos de conservació de fruites i verdures als supermercats i, en definitiva, l'enverinament al qual sotmetem els nostres cossos a l'hora de menjar cada dia és una preocupació cada vegada major. Les malalties associades a la nostra forma de vida, també: l'estrès és una de les principals causes de mortaldat i malaltia a les societats avançades. La contaminació de l'aire a les grans ciutats és una de les principals causes d'infertilitat, juntament amb el tabaquisme. Sembla que, d'alguna manera, s'ha començat a dir prou i tant a les escoles com entre els joves, cada vegada hi ha més consciència ecològica. I també les administracions intenten posar-se les piles, com a mínim en un tema tan complex com la gestió dels residus o les restriccions als vehicles contaminants, tot i que cal que pressionin les empreses i no els consumidors. Hi ha una altra manera de viure i de menjar i en Miquel Montoro n'és un dels paladins. I les noves tecnologies, en aquest sentit, estan de part seva per fer arribar el missatge a com més gent millor.

Ell, per descomptat, les empra amb una naturalitat esfereïdora. És el que té aquesta generació, la dels anomenats nadius digitals. Miquel Montoro fa servir

les xarxes socials i el telèfon mòbil amb tanta solvència com remena un engrut de figues de moro i farina per donar el sopar als porcs que viuen a la seva finca. En realitat, qui millor es maneja amb tota aquesta tecnologia és na Laura, la seva germana, la persona que està normalment darrere la càmera. Ella és qui edita els vídeos i els penja al seu canal i en Miquel li reconeix la feina sempre. Són un equip ben avingut.

En Miquel, a més, té una cosa afegida: diu les veritats com només les diuen els borratxos i els infants. És espontani, natural, graciós sense passar-se de llest i sobretot transmet autenticitat. Veurem quant dura i si sap mantenir totes aquestes virtuts a mesura que es faci gran, que segurament serà que sí perquè a ca seva ja procuren que no s'enfili pels niguls. Ho explica sa mare mentre cuina les pilotes més famoses del món:

“La gent s’està portant molt bé amb en Miquel, noltros això ni mos ho esperàvem ni ho cercàvem, i el que hem de procurar és que en Miquel segueixi envoltat de la gent de sempre, fent lo que li agrada i que no canviï la seva forma de ser.” Seny.

Els perills que el persegueixen són molts. D’una banda, tenim la pobresa. De l’altra, el possible menyspreu i en tercer lloc, la comoditat. La pobresa és quelcom que està molt present en les societats occidentals encara que els nostres dirigents vulguin ocultar-la de manera sistemàtica. Hi ha un nombre absolutament intolerable de nins que només fan una menjada completa al dia, que és la que fan a l’escola. Això en un món on els empresaris compten els euros per milions i a ciutats com Barcelona, capitals de la indústria tecnològica més avançada, com es palesa amb el congrés anual del Mobile, que a mesura que avanci la redacció del llibre sabrem que se suspendrà a causa de la darrera gran crisi sanitària, el coronavirus; o a la mateixa capital balear, Palma, amb una renda per capita ben alta pels ingressos que deixa el turisme cada any, però amb una realitat social ben diferent, amb moltes diferències socials entre les elits extractives i els treballadors.

I hi ha un elevat grau de precarietat en la feina i sobretot en la consecució d’una llar per viure. Aquesta situació de pobresa —de la qual no estan exempts ni molt manco els pagesos, ans al contrari— va molt en contra d’aquest nou model de vida que es propug-

na, sobretot perquè el producte de proximitat no pot competir en preus amb el que es paga als supermercats, com a mínim a les ciutats. És un peix que es menja la cua, perquè molt sovint els preus barats de les grans superfícies s'han aconseguit a base de l'explotació sense miraments dels productors, als quals se'ls paga un preu totalment ridícul per les seves collites, condemnant-los a ells mateixos a l'empobriment. Hi ha casos encara pitjors, que és quan els productes són d'importació i s'han pagat encara uns preus molt més baixos que els preus paupèrrims que es paga als productors locals. Hi ha pràctiques fins i tot de semiesclavatge que ens farien vomitar els advocats que ens cruspim si en coneguéssim la veritable història.

En segon lloc hi ha el menyspreu. Hi ha tot un seguit de gent que rebutja els valors que representa en Miquel Montoro perquè per a ells Mallorca hauria de ser quelcom absolutament cosmopolita, modern i sobretot ciutadà, un lloc en què Palma sigui el gran referent i on tot el que "fa pagès" molesta. Hi ha una certa intel·lectualitat que acompanya aquest moviment i també trobem una bona part de les elits extractives, essencialment turístiques, instal·lades en aquest discurs. Creuen que el que representa Montoro és un fre a les seves ànsies de poder i a la seva riquesa econòmica, basada en l'explotació dels recursos naturals al mínim preu possible per poder-ho vendre a turistes amb cada vegada menys poder adquisitiu que si no es mouen de

l'hotel i no consumeixen res fora del complex turístic, molt millor.

D'aquest perill també en parlarem quan vegem que, tot i tenir catorze anys acabats de fer, en Miquel també té alguns detractors perquè ha tocat el crostó més d'una vegada a aquest poder real que veu amb pavor com en Miquel i els moviments que busquen una altra manera de viure més apropada als valors ancestrals poden afectar d'alguna manera la seva butxaca. Evidentment, estem parlant de grans hotelers, però també de tot un seguit de gent que varen ser capaços d'encunyar frases com "Mallorca está muy bien si no fuese por los mallorquines" i que tenen la seva màxima plasmació política en José Ramon Bauzá, l'expresident pel PP, representant màxim d'una dreta allunyada del món agrari, per contraposició a la figura de Gabriel Cañellas, el primer president autonòmic de les Illes, que tenia per sobrenom "l'amo", un malnom que prové precisament del camp. Miquel Montoro, com tot el nou moviment de consciència ecològica, inquieta a tots els que hauran de prendre mesures a les seves empreses per adaptar-se a uns nous temps a mesura que els governs exigeixin aquests canvis que reclamen infants com Miquel Montoro, els quals volen poder continuar vivint en aquest planeta.

El tercer gran perill, i potser el de més mal combatre, és el de la comoditat. Consumir productes de proximitat implica, a més a més de tenir una mica més

de poder adquisitiu, disposar de temps i ganes de defugir algunes de les comoditats que comporta la compra a les grans superfícies comercials. És molt fàcil anar de tant en tant a comprar a una fira o a un mercat i gaudir del bon gust dels productes de proximitat, però encara costa molt anar-hi amb la carmanyola de vidre per evitar que ens posin papers d'alumini o plàstic o estar disposats a haver de fer unes bones cues i anar a diferents parades per aconseguir el proveïment per a tota la setmana o per a uns quants dies, perquè d'anar a comprar cada dia, com es feia antigament, no cal ni parlar-ne. Per tant, la mandra, la comoditat, és un altre dels perills que han de combatre els pagesos que volen viure del camp ara i a la llarga. Diuen els principals detractors d'aquesta nova manera de viure recercant l'autenticitat, la proximitat i la justícia social que el que s'està fent és un retrocés, negar l'evolució, voler tornar enrere. En aquest sentit, una vegada més, la pilota se situa damunt dels consumidors i no damunt dels grans empresaris: caldrà començar a pensar en la regulació d'allò que es pot vendre a les grans superfícies i com es ven. No cal traslladar tota la responsabilitat al comprador, el venedor també en té i el compromís mediambiental i la defensa del producte local i de temporada haurien de ser unes de les seves obligacions.

De tot això parla aquest llibre, de les oportunitats i dels perills i del que suposa en Miquel Montoro tant en un sentit com en un altre, sense oblidar que

és un nin de catorze anys que ha de continuar anant a l'institut per molt que el vegem com un símbol de moltes revolucions possibles (i per molt que a nosaltres també ens encantin les pilotes) i que ha de continuar envoltat de la seva gent i gaudint de la seva vida. En Miquel Montoro pot ser un símbol que ens expliqui que és possible una nova manera de viure, però entre tots hem de procurar que ell i tots els nins que algun dia vulguin ser pagesos, puguin viure la seva vida.

© del text: Sebastià Bennasar Llobera, 2020
© del pròleg: Pau Pinós i Bergé, Lo Pau de Ponts, 2020
© de les imatges: els seus autors i arxius corresponents
© d'aquesta edició: Pagès Editors, S L, 2020
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: març de 2020
ISBN: 978-84-1303-189-7
DL: L 257-2020
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, S L
www.bobala.cat

—| imprès a **lleida** |—

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.